CYPRUS INTERNATIONAL UNIVERSITY
ULUSLARARASI KIBRIS ÜNİVERSİTESİ

DOI: 10.22559/folkloredebiyat.2017.76

folklor/edebiyat, cilt:24, sayı:93, 2018/1

ANADOLU'YA GÖÇ ETMİŞ BULGARİSTAN TÜRKLERİNİN KUTLAMA TÖRENLERİ İLE BU TÖRENLERDE YER ALAN MÜZİKLER

CELEBRATION CEREMONIES OF BULGARIAN TURKS' WHO PLACED TO ANATOLIA AND MUSIC IN THESE CEREMONIES

Zekiye Çağımlar **

ABSTRACT

Bulgaria is the Balkan country where the Turkish minority live intensively since the time of the Ottoman Empire . During the Republican period, immigration was systematically carried out for a while under the Turkish-Bulgarian residence agreement. Within this context, a total of 198,688 immigrants came during the period 1923-1939. Since this period, immigration has not been carried out systematically, and most of the time immigration has not been done by voluntarily. Immigration is to start from scratch in a new land, leaving behind their lands under the harrow of a nation from their land, their past, their ancestors' graves, even their future that they dream of in that land. Our citizens, who have been forced to migrate from Bulgaria, in addition to maintaining the activities of daily **living** and learning the customs and practices of the new lands, have adapted to the local cultures where they settled over time. In this study, celebrative ceremonies, such as weddings, circumcisions and Hıdırellez of our citizens who emigrated from Bulgaria, will be under debate in terms of the past and now. The compilations were made in Adana, Mersin, İstanbul, İzmir, and Bursa. The effectual results to be achieved in the study, which is done by the analysis of written sources and interviewing resource persons, is to give the effect of a cruel concept like migration on the cultural values with the example of Turks forced to migrate from Bulgaria.

Keywords: Anatolia; migrants from Bulgaria; Turks; migration; celebration; ceremony; music

* Yard.Doç.Dr.Çukurova Üni. Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü. czekiye@cu.edu.tr

ÖZET

Türk azınlığın Osmanlı İmparatorluğu döneminden bu yana en yoğun olduğu Balkan ülkesi Bulgaristan'dır. Cumhuriyet döneminde Türk-Bulgar ikamet sözleşmesiyle göçler bir süre sistemli olarak yapılmıştır. Bu kapsamda 1923-1939 döneminde toplam 198.688 göçmen soydaş gelmiştir. Bu dönemden sonra göçler sistemli olarak sürdürülmediği gibi, büyük çoğunluğu isteğe bağlı olarak değil zorunlu olarak yapılmıştır. Göç bir milletin toprağından, geçmişinden, atalarının mezarından, hatta o topraklarda hayalini kurduğu geleceğini geride acı içinde bırakılıp, yeni bir toprakta sıfırdan başlamaktır. Bulgaristan'dan göç etmek zorunda kalmış vatandaşlarımız geldikleri topraklarda sürdürdükleri günlük yaşam uygulamaları kadar, geleneksel yaşam uygulamalarını da yeni geldikleri topraklarda uygulamaya çalışmış fakat zaman içinde yerleştikleri yöre kültürüne uyum sağlamışlardır. Bu çalışmada Bulgaristan'dan göç etmiş vatandaşlarımızın düğün, sünnet Hıdırellez gibi kutlama törenleri geçmiş ve şimdi olarak ele alınarak verilecektir. Derlemeler Adana, Mersin, İstanbul, İzmir, Bursa yöresinde yapılmıştır. Kaynak kişiler ile görüşme, yazılı kaynak incelemesi ile yapılan çalışma ile ulaşılan sonuç, göç gibi acımasız bir kavramın kültür değerleri üzerindeki etkisini Bulgaristan'dan göç etmek zorunda bırakılmış Türkler örneği ile verilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Anadolu; Bulgaristan'dan göç etmiş Türkler; göç; kutlama; tören; müzik

Türk azınlığın Osmanlı İmparatorluğu döneminden bu yana en yoğun olduğu Balkan ülkesi Bulgaristan'dır. Cumhuriyet döneminde Türk-Bulgar ikamet sözleşmesiyle göçler bir süre sistemli olarak yapılmıştır. Bu kapsamda 1923-1939 döneminde toplam 198.688 göçmen soydaş gelmiştir. Bu dönemden sonra göçler sistemli olarak sürdürülmediği gibi, çoğu zaman isteğe bağlı olarak da göç yapılmamıştır. Bulgaristan'ın Türkler üzerinde uyguladığı baskı ve asimile politikası göçleri zorunlu hale getirmiştir. Bulgaristan'dan Türkiye'ye yapılan göç tarihlerine göre göçmen nüfusu şu şekildedir:

1939-1949 arasında 21.353
10 Ağustos 1950 den 30 Kasım 1951'e kadar 154, 393
1968'den 1979'a kadar 120.000
2 Haziran - 22 Ağustos 1989 arasında 311.862
22 Ağustos 1989-Mayıs 1990 arasında 34.098 soydaş Türkiye'ye gelmiştir [**]

Göç bir milletin toprağından, geçmişinden, atalarının mezarından, hatta o topraklarda hayalini kurduğu geleceğin geride acı içinde bırakılıp, yeni bir toprakta sıfırdan başlamaktır. Bu başlangıç toplumsal, bireysel psikolojik travmalar yarattığı gibi, geride bıraktığı değerlerin de yeni yaşamda ekonomik, sosyal etkenler nedeni ile azalmasına kimi zaman da yok olmasına ya da yeni yaşamın olduğu topraktaki değerlerle kaynaşıp yeni bir değer biçiminin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bugün Anadolu'ya Bulgaristan'dan göç etmiş Türklerin geleneksel yapısı içinde uyguladıkları pratikler Bursa yöresi dışında diğer yörelerde, ilk başlarda korumaya çalışmakla birlikte,

*(www.bulturk.org.tr,www.westtrakien.com,www.balkanskidom.com, www.dernekturk.com)

kendi ifadelerine göre göçün beşinci yılından itibaren yerleştikleri yerin uygulamalarına benzemeye başladığını ifade etmektedirler. Bursa yöresinin özelliği Bulgaristan'dan gelen Türklerin nüfus olarak daha çok Bursa yöresine yerleştirilmesindendir. Aynı kültür yapısından gelen kişilerin nüfusu ne kadar kalabalıksa, kültürel değerlerin yaşatılması daha kolaydır. Bugün dernekler, sosyal iletişimler ve kimliğine sahip çıkma, koruma ilkesi ile diğer yörelerde de bazı değerlerden örnekler görülse de düğün, sünnet ve Hıdırellez geleneği Bulgaristan'daki örneklerine daha yakın şekliyle Bursa'da yaşayan göçmenler tarafından yaşatılmaktadır. Günümüzdeki göçmenlerin Anadolu'daki kutlama törenlerine bakacak olursak düğün, sünnet, bayram ve kandiller, hıdırellez olduğunu görmekteyiz. Bu çalışmada Anadolu'ya yerleşmiş olan göçmenlerin Adana'da, Bursa'da, İstanbul'da, İzmir'de ve Mersin'de yerleşmiş olanlarından derleme yapılmıştır. Anadolu'daki evlilik törenleri genel anlamda detaylarını kaybettiği için süreç evlilik töreni olarak bir başlık altında verilmiştir.

Anadolu'ya Yerleşmiş Olan Bulgaristan Türklerinin Evlilik Töreni

Bugün Anadolu'da yerleşmiş göçmenlerin evliliklerinde görücü usulü yerine, anlaşarak evlilik yapılmaktadır. Anlaşan çiftler ailelerine bu durumu söyledikten sonra aile büyükleri tanışır. Bir araya gelen aile büyüklerinden damadın babası, amcası ya da dedesi "Allah"ın emri Peygamber'in kavli ile kızınızı oğlumuza istiyoruz" der ve anlaşan çiftler olduğu için de kız tarafından aile büyükleri "Allah yazdıysa, yazgıya bozgu olmaz, Allah mesut etsin" derler. Bu cümlelerden sonra yapılan kahveyi gelin adayı misafirlere ikram eder. Ardından da çikolata ikram edilir. Artık söz kesilmiş olur. Başlık parası isteme olmamakla birlikte, kız tarafının hangi ev eşyasını, oğlan tarafının hangi ev eşyalarını alacağını belirlerler. Bu akşamda nişan tarihi belirlenir. Evde ya da düğün salonunda yapılıp yapılmayacağı da bu akşamda karar verilir. Nişan evde olacaksa çağrılacak olan kişiler aileye çok yakın olanlardır, salonda olacaksa davetlilerin sayısı daha da uzak yakınlara kadar genişlemektedir. Nişanla, düğün arasındaki zamanda eğer dini bayram varsa, bayramlarda damat ve ailesi önce kız evine bayramlaşmaya giderler. Bayramlaşmada oğlan evi çikolata, şeker, geline çeşitli hediyeler getirirler ve ekonomik durumu iyi ise altın da takarlar. Anadolu'nun güney yörelerine yerleşmiş göçmenlerde Kurban Bayramında gelin evine boynuzlarının arası kınalanmış ve altın takılmış kurban gönderme uygulaması da vardır. Düğün için gelin ve damadın oturacağı ev belirlendikten sonra eşyalar alınıp yerleştirilir. Gelinin çeyizi de getirilip serilir. Diğer yörelere göre Güney yöresinde çeyiz serildiği gün önemlidir. Gelinin yakın arkadaşları gelin evine gelip, kamyona davul-zurna eşliğinde çeyizi yüklerler. Eve gidip eğlence içinde çeyizi sererler. Genelde çeyiz serme düğünden bir hafta önce yapılır. Düğünden bir gün önce kına gecesi yapılır. Kına gecesinde gelin güzel bir gece elbisesi giyer. Eğlence ya evin içinde ya da evin bahçesi uygunsa bahçede yapılır. Müzik de ya evdeki müzik çalınabilecek aletlerden (kasetçalar-cd çalar-bilgisayar) ya da parayla tutulan orkestradan yapılır. Genel olarak müzikler davetli gelenleri oynatmaya yönelik

ritmik özelliktedir. Kınanın bitimine doğru gelin üzerine bindallı denen kostümü giyer, başına da kırmızı örtü örtülür. Davetliler geniş bir daire şeklini alır gelin de bu dairenin ortasına gelir. Gelinin arkadaşları da gelinin etrafında içinde mumların yandığı kına tepsisini türkü söyleyerek dönerler. Genç ve mutlu bir evli kadın gelinin kınasını yakar. Gelinin avucuna da kayınvalidenin hediye ettiği altın konur. Kına yakılmasından sonra misafirlerle birlikte "Yüksek yüksek tepelere ev kurmasınlar" diye başlayan türkü ve gelini ağlatmaya yönelik kına ağıdı özelliğindeki türküler söylenir.

Düğün genellikle düğün salonlarında yapılmaktadır. Bugün nikâh ile düğün aynı yerde düğün salonlarında olmaktadır. Davetiye ile çağırılmış misafirlerin önceden geldiği salona gelin ve damat seçtikleri ya da seçmedilerse salonun o an için uygun bulduğu dans müziği ile girer doğrudan piste giderek dansa başlarlar. Danstan sonra nikâh masası kurulur, nikah gelin ve damadın belirlediği nikah şahitlerinin de masaya oturması ile kıyılır. Nikâh sonrası ise dans ve oyun havaları çalınır. Oyun havaları içinde özellikle "Ramo" vardır. Bir de "Kızılcıklar oldu mu?/Selelere doldu mu?" dizeleri ile başlayan türküler vardır. 2000'li yıllarda derneklerin kültürel kimliklerin korunması amacı ile kurdukları müzik ve dans grupları ile özellikle Bursa yöresinde Bulgaristan'dan günümüz Anadolu'suna taşıdıkları oyunlar ve müzikler sunulmaktadır. Düğünlerde takı merasimi yapılmakta, salonun sunucusu ya da oğlan tarafından bir erkeğin anons etmesi ile takanın kim olduğu ve ne taktığı duyurulmaktadır. Düğün bitiminde gelin ve damat yeni evlerine korna çalan araba konvoyu eşliğinde bırakılır. Ekonomik durumu iyi olanlar balayına çıkarken, uygun olmayanlar gitmezler. Gelin ve damat düğünden sonraki ikinci gün hazırlanmış olan bohçayı alıp damadın ailesinin evine giderler. Gelin içinde gömlek, örtü, çorap, havlu gibi eşyaların olduğu bohçaları hazırladığı kişilere verir. Bu kişiler anne-baba bir bohça, sonrasında yapılmışsa damadın ablası ve varsa eşi, damadın abisi ve varsa eşi ya da damadın amca ve dayılarına, hala ve teyzelerine eşleri ile birlikte hazırlanmış bohçalar verilir. Bu bohça verme geleneği günümüzde git gide daha az rastlanılan bir gelenek halindedir. Düğünden bir hafta sonra da gelinin ailesi yemeğe davet etmektedir. Yemeğe giden damada, gelinin babası tarafından bir hediye verilir(K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K13).

Sünnet

Sünnet Müslüman âleminin bütününde olduğu gibi Anadolu'da ve Anadolu'ya yerleşmiş Bulgaristan'dan göç etmiş Türklerde Müslümanlığın şartı ve erkekliğe geçişin ilk aşaması olarak inanılmaktadır. Sünnet 10 yaşından önce ve genellikle tek sayılı yaşlarda yapılır. Sünnetin yapıldığı tarih ekstra bir durum yoksa yazdır. Sünnet edilecek çocuk için babanın en yakın arkadaşı kirve olur ve bu akrabalık bağı oluşturmadan, sünnet olan çocuk ve ailesi arasındaki samimiyet bağını güçlendirir.

Sünnet düğünleri ya evde ya da düğün salonlarında yapılmaktadır. Eskiden salonda çocuklar sünnet olurken şimdi sünnet düğününün ertesi günü sünnet yapılmaktadır. Sünnet düğününde kirve genellikle ya saat alır ya da altın takar. Düğüne davet edilenler

de aileye yakınlıklarına göre hediye getirirler. Sünnetin düğünlü olmadan mevlit ile yapılanı da vardır. Burada çocuk sünnet edildikten sonraki gün davetliler evde toplanır çağrılan hocanın okuyacağı mevlit ile de yapılır. Bu mevlitte yemek de ikram edilir(K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K13).

Hıdırellez

Güney yöresinde çok fazla pratiği olmamakla birlikte Bursa ve İzmir yöresinde Hıdırellez günümüz koşulları içinde canlı bir şekilde uygulanmaktadır. 5 Mayıs gecesi dileği olanlar gül dalına dileklerini yazdıkları kâğıtları bağlayıp, 6 Mayıs sabahı erkenden de çözüp kağıdı suya atarlar. Ayrıca ev, araba gibi dilekleri olanlar bunun yanında yüksek bir tepede çamurdan bu şekilleri yaparak bırakırlar. Parasının bereketli olmasını isteyenler de yedi karınca yuvasından toprak alıp bunu bir paketle gül dalına bağlarlar. Ertesi gün bu paketi bir sonraki yıla kadar çıkarmamak üzere cüzdanlarında taşırlar. Hıdırellez'de pikniğe gitmeye özel önem verilir ve salıncak kurulup sallanılır(K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K13).

Dini Bayramlar ve Kandiller

Ramazan ayında bayramdan önceki gün kabir ziyareti yapılır. Bayram sabahı da namaza gidilip eve dönüldüğünde evdekiler ile bayramlaşılır. Ardından büyüklerin ziyaretine gidilir ya da evde küçüklerin ziyaret etmesi beklenir. Bayram için bir gün önceden lokma ya da baklava tatlısı yapılarak misafirlere şeker ve çikolata ile ikram edilir.

Kurban Bayramında da bayramlaşma ile ilgili gelenek aynıdır. Kurban Bayramında bayram namazından sonra eve gelinip kurban kesilir ve kurbanın ciğerinden yapılan yemekle kahvaltı yapılır. Kurbanın kesilen eti 4 parçaya ayrılır bir parçası eve ayrılıp kalan et en az 7 eve pay edilerek dağıtılır.

Kandillerde tatlı ya da kandil simitleri yapılıp komşulara dağıtılır. Karşılaşılan yakın kişilerin kandilleri tebrik edilirken günümüzde cep telefonlarının ve internetin imkânlarından yararlanılıp bu yolla tebrik mesajları gönderilmektedir(K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K13).

1980'li Yıllara Kadar Bulgaristan'daki Türklerin Evlilik Törenleri

Kız İsteme: Evlilik törenlerinin ilk aşaması olan kız beğenme ve kız isteme olayı 1950'li yıllar itibari ile ailelerin görüşmesi ile başlamaktadır. Evlenecek olan erkeğin ailesi, oğullarının evlenme çağına geldiğine karar verince kendi ailelerine yakışır bir gelin aramaya başlarlar. Aranan kızın 7 kuşak aileden olmaması gerekir ve bir de komşu kızı olmamasına özen gösterilir. Eğer oğlanın yakınları daha önce yapılan düğün ortamında, kına gecelerinde bir kız görüp beğenmemişse çevresine sorar. Bunun için de yakınlarına "Bildiğiniz yerde bizim oğlana uygun bir kız var mı?" der. Kız görmeye gitmenin ilk aşaması kızın, erkek tarafına tavsiye edilmesi ile başlamaktadır. Ailelerin genellikle

lakapları olduğundan, gelin adayı için ya da damat adayı için "Efendiler/Pirinççiler/… vs…'den diye tanımlama yapılır. Tavsiye üzerine damat adayının annesi ve yakınları kızı bir şekilde (alışverişte, suya giderken ya da komşuya gidip kızı oraya bir bahane ile çağırtarak) görmektedirler. Kızı görüp, daha önceden aile ve kızın ahlakı, becerisi yönünde bilgi aldıklarından, kızı da görüp fizik olarak beğenince damat adayının ailesi, kızın ailesine geliş nedenlerini de söyleyerek ziyarete gitmek istediklerinin haberini gönderirler. Kızın ailesi de ziyareti kabul eder. Bu kabul ediş ile gelinecek gün arasındaki sürede kızın ailesi bu defa damat adayı ve ailesi hakkında araştırma yapar. Böylece iki aile ilk kez bir araya gençleri evlendirmek amacı ile bir araya geldiklerinde birbirleri hakkında ön bilgi edinmiş halde olurlar. Sonrasında eğer kızın ailesi damat adayını ya da ailesini beğenmezse konuşmayı ağırlıklı olarak evliliğin olmayacağı şeklinde imalarla sürdürürler. Damat adayı ve ailesi hakkında olumlu bir izlenim oluşmuşsa bu defa damadın ailesinin birkaç kez gelip gitmesine izin verirler. Her gelişte damadın ailesi niyeti söyler. Kız evi bir bahane ile kararın tam olarak verilmediğini söyler. Bu süreçte bırakma durumu aslında kızın ailesinin ve kızın gönlü bu işe olur verdi anlamındadır. Sonuçta geliş gidişlerin yeterince olduğuna ikna olan kızın ailesi yine damadın ailesi geldiğinde tarih belirleyip, belirlenen tarihte gelmelerini isterler. Bunu söylemek ailenin damat adayını da yanlarına alarak gelmeleri içindir. Damat adayı ile kızın evine gelen ailenin büyüğü, kız evinin büyüğüne genelde baba ya da dedeye "Allahın emri, Peygamberin kavli…." Diye başlayan cümle ile kızı ister. Kız evinin büyüğü de "Allah yazdıysa hayırlısı olsun" diye yanıt verir. Böylece kız verilmiş olur. Bazen espri olsun diye kızı isteyen kişi "Allah'ın emriyle verilmeyeni, tüfeğin demiriyle alırız" der. Kız evinin büyüğünün onay cümlesinden sonra aileden bir kadın mutfakta yumurta yemeği yapar. Yumurta yemeği yağda yumurta kızarmaktır. Kızartılmış yumurta kız ve erkek ailelerinin büyüklerine ikram edilir. Ortamda bulunmayan kıza da sonuç "Yumurtanı yedik" diye haber verilir. Yumurtanın yenmesi söz kesilmesi anlamındadır. Bilindik ifade ile kız ile oğlan "Sözlenmiştir". Sözlenmek aynı zamanda nişanlanmak anlamındadır. Yumurta yedikten sonra ayrıca nişan için bir toplantı yapılmaz. Sözden sonra iki ailenin tarihini belirlediği düğün gelmektedir (K1, K2, K3, K4). Söz kesimindeki önemli uygulama başlık parasının kararlaştırılmasıdır. Başlık olarak da kız tarafı para, altın isteyebileceği gibi yatak, yorgan, iplik de isteyebilir (K5,K6). Evlilikler genellikle görücü usulü olup ailelerin karar vermesi ile gerçekleştiği için, birbirini sevip de kavuşamayan gençler de bulunmaktadır. Sevip de kavuşamayan gençlerin durumları ile de çok fazla türküler söylenmiştir. Örneğin aşağıdaki türkü sevip de sevdiğine kavuşamayan gencin kendi ağzından yakılmıştır ve oldukça bilinen bir türküdür:

Sathıların yerleri
Yok ayaklı yerleri
Kurgazların yerleri
Cami gibi yerleri
Aman Müveddet canım Müveddet
Geniş ovalarda gezen Müveddet (K6)

Düğün Heyeti: Söz kesildikten sonra düğün için çok beklenilmez. Sözlülük/nişanlılık dönemi en fazla 3 ay sürer. Bu süreçte gelin adayı ile damat adayı görüşemezler. Düğüne kadar olan zamanda bayram varsa eğer damadın ailesi damat ile birlikte genellikle elbiseliklerin konduğu bir bohça ile kız evine bayramlaşmaya giderler. Düğünden bir hafta önce "Danışıklık/Tanışıklık" denilen damadın yakın erkek arkadaşları ve akrabalarından oluşan "Heyet" kurulur. Kurulan heyette herkesin daha önceki düğünlerden de tecrübe edildiğinden kimin neye meziyeti olduğu bilinir ve bu meziyetine göre görevlendirme yapılır.

Heyette bulunanların meziyetlerinin doğrultusunda "Sen çalgıya bak" denir. Bu görevi alan kişi düğüne gelecek çalgıcıları organize eder. Çalgıcıların bulunup, düğün günü için anlaşma yapılması, düğün esnasında çalgıcıların hangi saatte nerede çalacağının söylenmesi ve yemeklerinin organize edilmesi bu kişi tarafından yapılır.

Bir başkasına "Sen Yörükleri koşturacaksın" denir. Düğün yapılırken çeşitli eğlenceler ile gelenlerin eğlenmesi sağlanmaktadır. Bu eğlencelerden birisi de Yörük koşturmaktır. Yörükler denilen usta at biniciler düğüne çağrılır. Yörüklerin çağrılması, ağırlanması, koşunun ayarlanması bu görevi üstlenen kişi tarafından yapılır.

Heyette bulunan başka bir kişiye de "Sen yemeklerle ilgileneceksin" denir. Bu görevi alan kişi düğünde pişirilecek yemeklerin malzemelerini temin etmek, yemek pişince servisin düzenli yapılmasını sağlamak ile görevlidir. Düğünde kesilecek koyunun/koyunların, pişecek pilav ve diğer yemeklerin malzemelerini almak, kadınların pişirdiği yemeklerin kadın ve erkeklerin ayrı ayrı oturduğu yerlere servis yapılmasını sağlamak bu kişinin işidir.

Heyetteki başka bir kişiye de "Sen kahveler ile ilgileneceksin" denir. Bu kişi de düğünde içilecek kahveleri önceden temin eder. Düğünde de sık sık kahve pişirilip servis yapılmasını sağlar. Düğün çok kalabalık olacaksa, damadın ailesinden kahve pişirme ile ilgilenebilecek biri bulunamazsa bu görevi üstlenmiş kişi bu işi yapması için kahveci tutar. Kahve pişirilmesi ve servis yapılması düğünde önemli bir iştir. Çünkü düğünlerde çok fazla alkol tüketildiğinden, misafirlerin alkolün etkisi ile hoş olmayan durumları yaşamasın diye kahvenin uyarıcı ayıltıcı etkisi olduğu düşünülerek sık sık kahve ikramı yapılır. Düğün evinin maddi durumuna göre kahve servisi de yapan kahveciye misafirler tarafından bahşiş verilir.

Heyetteki bir başka kişiyi de "Sen karşılamayı yapacaksın" dendiği için düğüne gelen misafirlerin köye girişte karşılanması bu kişi tarafından yapılır. Gelin ve damat farklı köyde iseler, kızın ailesinden ve köylüsünden düğüne katılacak olanlar ellerinde uçlarına "Bayrak" denilen kumaşlar bağlanmış düzgün sırıklarla damadın köyüne gelirler. Damat evinden karşılayıcılar çok eski zamanlarda davul-zurna ile sonraki dönemde gruba klarnetin de katılmasıyla bu müzik ekibinin çaldığı müziklerle misafirleri karşılarlar.

Heyettin içinde yer alan bir başka kişi de "Sen konaklama işini yapacaksın" denir. Bu kişi düğüne misafir olarak gelen kişilerin düğün süresince kalacakları evleri ayarlar. Bu kişi damadın köyündeki uygun olan evlerde kaç kişi kalabileceğini, yaşa ve

cinsiyete göre kimin nerede kalabileceğini önceden belirler. Gelinin yakınlarından ve köylülerinden düğüne katılanlar düğünün eğlence gecesinin sonunda bu evlerde misafir edilirler(K1, K2, K3, K4).

Düğünde Yapılan Eğlenceler:

Yörük koşturma: Düğünün en önemli eğlencesi "Yörük koşturmak"tır. Yörükler iyi ata binen, atı iyi koşturan ve atla çeşitli gösteriler yapabilen para ya da hediye karşılığı düğünlere giden gruplardır. Düğüne gelen Yörükler at üzerinde çeşitli gösteri yaptıktan sonra atları köy içinde koştururlar. Yörüklere bu koşu sırasında köyün gençleri tarafından yumurta atılır. Burada amaç at koşturan yörüğe yumurta isabet ettirebilmektir. Yörüğün mahareti de burada kendini gösterir. Hızlı ve ata hakim bir binici olan yörük yumurtanın isabet almasına engel olur. Düğün sahibi bu eğlencede yörüğe yumurta isabet ettirene hediye olarak kumaş verir. At koşturan yörüğe de kimi zaman para kimi zaman da düğüne çağrılırken yapılan anlaşmaya göre kumaş verir(K1, K2, K3, K4).

Yumurta taşlama: Bir ağaca L biçimde tahta asılır. Bu tahtaya içi boşaltılmış yumurta asılır. Ağacın diğer dallarına da hediyelik kumaş asılır. Özellikle avcılıkta ün salmış, attığını vuran kişiler bu eğlenceyi dört gözle beklerler. Tahtanın ucunda sallanan yumurtayı kim vururs hediye olarak ağaca asılı olan kumaşı da o kişi alır(K1, K2, K3, K4).

Koşu: Düğünde yapılan eğlencelerden birisi de delikanlıların yaptığı koşu yarışıdır. 3-5 kilometre gibi önceden belirlenmiş etapta gençler koşarlar. Birinci gelen gence düğün sahibi tarafından hazırlanmış kumaş hediye olarak verilir(K1, K2, K3, K4).

Güreş: Yörede güreş yapmak önemli sporlardan biridir. Yaygın olarak yapılan bu spor düğünlerde de eğlence amaçlı olarak yapılır. Güreş ile ilgilenen delikanlılar, düğün yapılan meydanda katılımcıların sayısına göre eşleşme yapılarak güreş bilen birinin de hakem olarak tayin edilmesi ile güreşir. Güreşin sonunda kazanan gence düğün sahibinin maddi durumuna göre hediye verilir. Güreş önemi bir spor olduğundan, düğünlerde güreşi kazanmak, güreşçi için prestij meselesidir(K1, K2, K3, K4).

Düğünde Yapılan Geleneksel Sıralı Pratikler:

Düğüne Davet: Düğüne davet 12-13 yaşındaki çocuklar tarafından yapılır. Davet eden çocuğa neler söylemesi gerektiği ezberletilir. Kapısını çaldıkları evin sahibine düğünün kimin olduğunu ve ne zaman nerede olacağı söylenir. Düğünler üç gün sürer. İlk gün gelinin evinde başlar, ikinci günün sabahı da damat evinde başlar. Düğün damat evinde başladıktan bir süre sonra gelin alıcı grup gelinin evine gider, gelini alır damadın evine getirir. Ertesi gün damadın evinde de devam eder. Davetçi bu üç günlük düğünün nerede olacağını söyler (K9, K10). Davet için kapısı çalınan evin sahibi de

davetçi çocuğa daveti karşılığında yumurta verir. Cömert aileler verdikleri yumurtayı büyük olandan seçer, cimri aileler de küçük yumurtadan seçerler. Davetçi çocuk için yumurtaların büyüklüğü önem taşır. Çünkü topladığı yumurtayı götürüp bakkala satar. Bakkalda halka vardır. Bu halkadan geçen yumurtalar ucuza, halkadan geçemeyenler de daha pahalıya alınmaktadır(K1, K2, K3, K4). Bazı köylerde de çocuk yerine ekonomik durumu çok iyi olmayan bir kadın davet işini yapmaktadır. Davetçi kadın olunca davet için kapısı çalınan evden çıkan kişi bulgur, un, şeker, yumurta gibi yiyecek maddeleri ile davetçiye bahşiş vermektedir (K5, K6).

Kına: Düğünden bir gün önce yapılan kına kız evinde ayrı, oğlan evinde ayrı yapılmaktadır. "Damat ateşi" de denilen oğlan kınası, kız kınası kadar detaylı değildir. Sadece delikanlıların içki içerek müzik eşliğinde eğlenmesinden oluşur. Gelinin akrabalarından, köylülerinden, özellikle de arkadaşlarından oluşan bayanlar düğünden bir gün önce "Kına gecesi" yaparlar. Kız kınasına "Gerdan ateşi/Yardan " denmektedir. Kına mevsim uygunsa kızın evinin bahçesinde yapılır ve 8-10 araba kütük getirilip yakılan ateşin oluşturduğu ışıkta yapılmaktadır. Kızın evinde yapılan bu eğlencede sadece kadınlar vardır ve müzik de profesyonel olmayan kadınlar tarafından sözle ve tef görevi görebilecek ev eşyalarıyla yapılmaktadır. Kına gecesinin kına yakılana kadarki süresinde oynatmaya yönelik türküler söylenir. Gelin özel olarak kına gecesi için hazırlanmış giysisini giyer. Önceden yoğrulmuş kına küçük toplar haline getirilip tepsiye yerleştirilir, içine mumlar yakılıp konur ve bekâr kızların türküleri eşliğinde kalabalığın ortasına getirilir. Gelin kızların ortasına oturtularak etrafında türkü ile dönmeye devam edilir. Gelinin eline kınayı mutlu evliliği olan bir akraba kadın yakar. Kınanın içine de kayınvalidenin hediye olarak geline verdiği altın konur. Kına gecesinin özelliği olan gelini ağlatmaktır. Gelinin eline kına yakılırken söylenen kına ağıtları gelini ağlatmaya yöneliktir. Özellikle gelini ağlatmak için "Yüksek yüksek tepelere ev kurmasınlar" diye başlayan türkü söylenir. Kına gecesinde gelinin ağlatılmasının iki temel nedeni vardır. Bunlardan birisi geline kendi evinin ne kadar önemli olduğunu, baba ocağının hayatında ne kadar önem taşıdığını ve bu kadar önemli olan anne-babanın sevgisinin emeğinin unutulmaması gerektiğini hatırlatmak içindir. İkici bir neden de ağıtta yeni gideceği ve yaşamını sürdüreceği koca evinde uyması gereken kuralları anlatmak, o evde yaşayanlara karşı sorumluluklarını öğretmek içindir. Bu noktada ağlamak birincide ayrılık için ağlatılırken, ikinci neden de yeni içine girdiği sorumluluğun kızı ürkütmesi, sorumluluğunun önemini fark etmesi içindir. Gelinin kına geceleri bekâr kızların fark edilmesi için, bir başka evliliğin başlangıcını oluşturması açısından önem taşımaktadır. Kınaya katılan köyün gençleri pencereden beğendikleri kızın gözüne el feneri tutarak, onu beğendiğini belli ederler(K1, K2, K3, K4).

Düğün: Kına gecesinin sabahında damadın yakınları genellikle öküz arabası ile gelin almaya giderler. Gelin alıcılar yola çıktıktan bir süre sonra berberin damadın evine

gelmesi ile eğlenceler, şakalaşmalar ile "damat tıraşı" yapılır. Gelinliğini giymiş gelin alıcıları bekleyen kızın çeyizi de gelen öküz arabalarından birine yüklenir. Düğüne yakın bir zamanda gelinin çeyizinde eksik olanların tamamlanması ve çeyizin yıkanıp ütülenmesi, dikilecek olan, hazır hale getirilecek olan daha önce yapılmış nakışların hazırlanması için mısır hasatı zamanı, kışlık erzak hazırlığı esnasında da yapılan eğlenceli "Meci" denilen imece usulüyle işbirliği içinde yapılır. Bu çeyizin en önemli parçası gelinin damat için ördüğü "Güvey eldiveni" dir. Ayrıca gelin tarafından çeyiz olarak damada örülen kuşak ile gelinin kendisi için ördüğü "Futa" denilen kuşak da arabaya yüklenen çeyizler arasındadır. Çeyizde ağırlıklı olarak dokuma(havlu, örtü, kumaş) ile örme (patik, eldiven, kuşak, yelek) vardır. Özellikle de başörtüsü dokunmaktadır. Çünkü genel olarak evlerin pencerelerinde perde yoktur. Gece yatarken başörtüleri pencerelere örtü olarak takılmaktadır. Gelinle birlikte yeni yaşayacağı yere götürülen çeyiz, kapıda düğün olurken içeride düğüne gelmiş kız ve erkeğin bayan olan yakınları çeyizi serer, eşyaları yerleştirirler (K1, K2, K3, K4).

Gelinin hazırlanmasına, gelin kıyafetini giymesine yakın arkadaşları ve gelinin yakınları yardım eder. Gelin o gün için özel dikilmiş yeni bir giysi giyer. Başına iki tane şimşir dal bağlanır. Başının üzerinden yukarıya doğru yaklaşık 20-30 cm arasında bağlanmış şimşir dallarının üzerin beyaz namaz örtüsü örtülür. Gelinin elinde de kırmızı bir mendil vardır. Bu mendili baba evinden gelin alıcılar ile ayrılırken ağzına tutar ve düğün boyunca bu şekilde bekler. Gelin, baba evinden ayrılırken annesi koltuğunun altına somun, bir eline toprak, bir eline ibrik verir. Bu şekilde baba evinden çıkmak için bekler. Kayınvalide çık der çıkmaz, çık der çıkmaz. Sonunda kayınvalide bazen de kayınbaba gelinine tarla, düvesi ile dana, sayısı söylenerek (5 tane, 20 tane gibi) meyveli ağaç hediye olarak verilir. Geline verilecek olan hediye söylendikten sonra gelin dışarı çıkar(K5,K6). Gelin, damadın köyünden gelenlerle ve sağdıçlarla birlikte bundan sonra yaşayacağı yer olan damadın evine ve köyüne doğru yola çıkar. Sağdıçlar hem kızın hem erkeğin bekâr yakın arkadaşlarıdır. Kız evinden giden gruptaki delikanlılar üzerine "bayrak" asılmış sırıklar taşırlar. Sırığın ucundaki bayrak, kız evine gelenlerin hediyesi olarak orada bırakılacağından değerli elbiselik kumaşlardan, gömeçli peşkirden, süslü kumaşlardan olmaktadır. İsmi bayrak olmakla birlikte bildiğimiz bayrağın temsili niteliğindedir (K9, K10). Bayrağın taşındığı sırığın üzerine de soğan ya da elma konmaktadır. Bu bayrak damadın evine gelince evin damına asılır. Bayrak asıldıktan sonra artık damadın bayrağı olur ve bayrak şereftir namustur onu korumak da damat ve yakınlarına düşmektedir. Asılan bu bayrak daha sonra gelinin köyünden gelen gençler tarafından kaçırılmaya çalışılır. Kaçırılmasına engel olunur fakat herhangi bir şekilde bayrak yeniden gelinin köyünden gelen delikanlıların eline geçerse, damat ya da kayınbaba tarafından para ile satın alınır (K1, K2, K3, K4).

Düğünde çok fazla alkol tüketilir. Ev yapımı olan bu alkolden kız evi gelin alıcı olarak gelenlere de hediye olarak verirler. Bu hediye gelin alıcılara aslında düğünde içki sıkıntı yaşanmasın diye kız evi tarafından verilen destektir.

Gelin, düğün evine gelmeden, heyet tarafından görevlendirilmiş kişi yemeklerin hazır olmasını sağlar. Düğün yemekleri genel olarak bellidir. Düğünlerde kuzu/koyun kesilerek büyük kazanlarda pilav ve et yemeği yahni hazırlanır. Bu yemeklerin yanında börek yapılır, tatlılardan da özellikle kıvrım tatlısı yapılır. Bunlar masaların üzerine konmuş yenmeye hazır halde gelin alıcıların ve gelinin köyünden gelenleri bekler. Gelin düğün yerine gelince çok eskiden halk oyunu ki bu genelde "Ramo" oyunu ile daha sonraları dans etmeye uygun müziği ile karşılanır. Bu müzik düğünün eğlence olarak başladığını da gösterir. Eğlence yemek, içki ve oynamaya uygun müziklerin çalınıp, oynanması ile devam eder. Eğlencede sıkça oyun havalarından birisi olan "Köçek Oyunu" çalınır (K1, K2, K3, K4).

Düğünün sonlarına doğru "Takı Merasimi/Dakı Sırası" yapılır. Adı takı merasimi olmakla birlikte çok az para ya da altın takılır. Bunu takanlar da gelinin ya da damadın çok yakınlarıdır. Düğüne gelen diğer davetliler genelde ev eşyası hediye ederler. Bu eşyalar tencere, tava, bardak, elbiselik kumaş olabildiği gibi hamur teknesi bile hediye edilebilmektedir. Hediyeyi verenin isminin yüksek sesle söylenmesi yöreden yöreye değişiklik göstermektedir. Kimi yörede bu durum ayıp sayılırken, kimi yörede de hediye verenin isminin yüksek sesle diğer misafirlere duyurulması hediye vereni onurlandırmak olarak düşünülmektedir (K1, K2, K3, K4). Kimi zaman takı merasiminden önce kimi zaman takı merasiminden sonra gelinin yakınları, damadın yakınlarına hazırlanmış olan "dürü"leri getirip verirler. Bu dürülerin içinde genellikle elbiselik kumaş, iplik ve el örgüsü hırka, yelek olur. Kayınvalide de dürüleri kendilerine veren kişiye para verir. Genel olarak düğünlere damadın katılması ayıp sayıldığından, damat kendi düğününde bulunmaz, birkaç arkadaşı ile köyde bir arkadaşının evinde düğünün bitmesini bekler (K5,K6)

Gerdek: Düğünün sonunda gelinin ve güveyin gerdek odasına girmek için evin kapısına yöneldiklerinde, kayınvalide eteğine şeker doldurup sırtını misafirlere döner ve şekerleri misafirlere atar. Bu şeker çok kıymetlidir. Çocuklar şeker almak için mücadele ederken, yetişkin insanlar da bu şekerden almak isterler, bu şekeri yiyenin manevi anlamda ağız tadının artacağına inanılır. Ardından "Güve Kapama" yapılır. Bu, damadın gelinin yanına gerdek odasına girmesidir. Odaya girdirilirken damadın sırtına "Sekiz kızın, dokuz oğlun olsun" temennisi söylenerek vurulur (K9, K10). Fakat damadın sırtına vurulurken bir yandan da damadın arkadaşları vuranları kontrol de ederler. Çünkü sırta vuranlar içinde damadın her hangi bir düşmanı da olup o sırada damada zarar verebileceğinden korkulur. Hatta gerdek odasına girerken düşmanları tarafından öldürülen genç örneği pek çok olduğundan bu konuda halk arasında söylenen ağıt tarzında türküler de vardır(K1, K2, K3, K4).

Düğün Sonrası: Düğünün ertesi günü sabah gelin elinde ibrik, peşkir ile kayınvalide, kayınpeder ve evdeki büyüklerin kahvaltı sonrası ellerinin, ağızlarının yıkanması için

bekler. Ardından da su dökerek yıkamaya yardım eder. Bu gelinin ev halkına ne kadar hürmetli olacağının ifadesidir. Ayrıca gerdeğin sabahında damadın yakınlarından amca, dayı hanımları gelinin yanına gelerek kayınvalide ile birlikte gelinin kimden kaçıp kimden kaçmayacağını söylerler. Gelin de bu gelen misafirlere çeyiz için dokuduğu peşkirlerden hediye eder. Düğünden bir hafta sonra damat da "Güve Helvası" adı verilen olayı gerçekleştirir. Damat 5 kg. helva alır ve kayınpederin evine gider. Burada damat, kayınpeder ile sohbet ederken evde varsa gelinin erkek kardeşleri ya da evde bulunan başka erkek gençler damadın ayakkabısını çalarlar ve para isteyerek tekrar damada satarlar(K1, K2, K3, K4). Damadın gidişine bazı köylerde damadın yakınları da eşlik eder. Damadın yakınları da gelinin ailesine "Saçı" denilen börek yapıp götürürler (K5,K6).

Şehirde Yapılan Düğünler: Şehirde yaşayan kişiler çok eski yıllarda genellikle görücü usulü evlenirken, sonraki yıllarda durum tam tersine dönüp daha çok anlaşarak evlenmeye karar verilmektedir. İki aile kendilerine uygun düğün tarihi belirleyene kadar, söz kesildikten sonra gelin adayı kız, damat adayının evinde yaşamaya başlıyor. Nişan ve kına gecesi şehir düğünlerinde yoktur. İsteme, nikâh ve düğün vardır. Düğüne davetler, davetiyeler ile yapılıyor. Davetiyede nikah yeri, nikah saati, düğünün yapılacağı yer belirtilmektedir. Nikâh gündüz nikâh dairesinde yapılmaktadır. Nikâh kıyıldıktan sonra, nikâha davet edilen misafirlere, nikâh salonun dışında tebrik sırasında şekerlenmiş kadehlerde şampanya ile birlikte gelin ve damadın yakınları tarafından evde yapılmış kurabiye ve çikolatalar ikram edilir. Nikâh şahitleri damadın yakınlarından olur. Damadın hala, teyze, dayı, amca çocuklarından evli olanlar eşli olarak şahitlik yaparlar. Buna şahitlikten daha çok "Sacıd/sadıç) denir. Sacıdlara gelinin ailesi tarafından içinde gömlek, çorap gibi giysilerin olduğu bohça hediye edilir. Bohça yerine bazen de Anadolu'daki Trabzon ekmeğine benzeyen, bugün o ekmeğe Adana'da "göçmen ekmeği" denilen ballı, üstü şekilli, paketlenmiş, süslenmiş ekmek hediye olarak sacıdlara verilir. Bir başka sacı da şişesi süslenmiş şampanyadır.

Düğün akşam restaurantta yemekli ve içkili olarak yapılıyor. İçkiler genellikle evde yapılmış rakı ve şaraptır. Herkes kendi bahçesinde yetiştirdiği meyveden genellikle de erik ve kayısından yapılan rakı ve şarap yapmaktadır. Bu rakı Adana yöresinde "Boğma" adı verilen içkidir. Düğünlerde davul ve zurna olmaktadır. Ne zamandan beri bu oyunlar var dendiğinde Osmanlı'dan bu yana denilen halay, horon çekilmektedir. Restaurantlarda müzik yapanlar genellikle Bulgarlar olduğu için ve Türkçeyi bilmedikleri için müzikler enstrümantal olmaktadır. Eğer türküler, şarkılar söylenecekse, davetlilerin içinden sesi güzel olan ve söylemeye istekli kişiler mikrofon eşliğinde söylerler. Düğün eğlencesi gelin ve damadın dans etmesi başlar. İlk dans için çalınan müzik, Türkiye'de "Samanyolu" olarak bilinen şarkının Bulgar versiyonudur (K8).

Düğünlerde takı/daki merasimi olur. Mikrofon ile hediye veren ve ne verdiği anons edilir. Düğüne Bulgarlardan da davet edilen varsa, anonslar hem Türkçe hem de Bulgarca yapılır (K7).

Sünnet

Çok eski yıllarda 1930'lu yıllara kadar sünnet düğünleri gizli yapılırmış. Sonraları sünnet de düğünle yapılmaya başlanmış. Sünnet düğünleri evlilik düğünleri gibi görkemli yapılır. Yemekli ve bol içkili olan sünnet düğünlerinde de düğüne çağrı evlilik düğünlerinde olduğu gibi bir çocuğun kapı kapı gezerek düğüne çağırması ile olur. Yine burada da davet eden çocuğa yumurta bahşiş olarak verilir. Sünnet düğününde ailenin birden çok erkek evladı varsa hepsi bir arada sünnet ediliyor. Eğer sünnet olacak tekse o zaman çevrede ekonomik durumu iyi olmayan ailelerden bir ya da iki çocuk da sünnet düğününe dahil edilmektedir. Sünnet olacak çocuk ya da çocuklar ata bindirilerek köyün içerisinde konvoy eşliğindi dolaştırılır. Bu konvoyun başında müzisyenler vardır. Çocuk sünnet edilirken çok fazla ağlamasın diye sünnet esnasında çocuğun ağzına telli şeker verilir.

Kirvelik akrabalık bağı oluşturmaz fakat çocuk için yakın bir durumda olur. Bu nedenle "Blazer" denilen kirve genelde babanın babası olan dededir ya da babanın yakın arkadaşıdır. Sünnet düğünleri evililik düğünleri gibi görkemli olduğundan müzikler de aynı şekilde ağırlıklı olarak oyun havasıdır. Müzik aleti olarak da davul-zurna kullanılır. 1950'li yıllardan sonra bu enstrumanlara akardion da eklenmiştir(K1, K2, K3, K4, K5, K6).

Büyük şehirlerde yapılan sünnetlerde kirve çok önemli olmaz. Çocuk sünnet edilirken kimin çocuğu tuttuğuna dikkat edilmez. Fakat yine eğlence, kurban kesme ve çok fazla yemek yapıp konuk ağırlamak şehirde de bulunmaktadır. Kurban kesilip, sekiz dokuz çeşit yemek yapılır. Bunlar ard arda çorbadan başlayarak sunulur. Sonra patates yahnisi, kuru nar erik yahnisi peş peşe gelir. Yemeğin ağırlığı kesilen kurban ile yapılan et yemekleridir. Börek, baklava, sütlaç gibi düğün için yapılan bütün yemekler ortaya konur. Masaya konulan yemeklere herkes grup grup olarak oturur yer o grup kalkar diğeri oturur yer. Yemekten sonra yaşlılar Kur'an okur. Eğer Kur'an okuyacak nitelikte birisi gelmemişse mutlaka Yasin okuyan birisi bulunur ve Yasin birkaç kez aralıklı olarak okunur(K7).

Hıdırellez (Dîlez)

Hıdırellez için 6 Mayıs sabahı erkenden kalkılır ve çimenlik alanlara gitmek için hazırlık yapılır. Çimenlik alanlara giden kişiler çimlerde, arpa tarlasında, özellikle de çavdar tarlasında yuvarlanır, ağrıyan yerlerine söğüt dalı sürerler. Bunun nedeni baharla başlayan yeni yılı sağlık içinde geçirme, topraktan kuvvet, çavdar, arpa, çimenden de bereket gelmesi inancıdır. Ayrıca ağaçlara salıncak kurularak yaşlı genç herkes bu salıncakta sallanarak, yeni dönemin sağlık içinde geçmesini dilerler. Evde sağılır inek varsa, inek gün doğmadan önce çayıra salınır. Bulunulan yerlerdeki ağaçlara salıncak kurularak buralarda yaşlı, genç, çocuk sallanırlar. Çimenlik alanda grup halinde toplanıldığında da kadınlar maniler söylerler. Bu gün için kadınlar mavi giymeye özel önem gösterirler(K1, K2, K3, K4).

Hıdırellez'de genç kızlar kısmetleri için fal bakarlar. Bir bakır helke içerisine su

doldurulur. Suyun içine de çeşitli renklerde gül yaprakları atılır. Sonra da suyun içine niyet edilerek yüzük, küpe atılır. Maniler okunarak, suya atılan eşyalar çıkartılır. Kız sayısı kadar atılan takılardan yüzüğü sudan çıkaran o yıl evleneceğine, küpeyi sudan çıkaranın da kısmetinin seneya kaldığına inanılır (K1, K2, K3, K4, K5, K6).

Dini Bayramlar ve Kandiller

Ramazan Bayramı ya da Kurban Bayramı öncesi arife gününde "kolaş" denilen börek, saç kokutması denilen bir başka börek, tatlı olarak da öküzünü, muska tatlı, baklava ya da lokma yapılır . Yapılan börekler veya lokma eğer bunlar yapılamamışsa hazır alınan lokum yedi kapıya dağıtılır. Arife gününün özelliği evi ertesi gün yaşanacak olan bayrama hazırlamaktır. Bunun için yapılan tatlılar kadar ev temizliği de çok önemlidir. Bayram temizliği, diğer temizliklerden çok daha detaylı olarak yapılır. Yine arife günü gidilebilecek yakınlıktaki mezarlıkta yatan yakınların mezarları ziyaret edilir. Arife günü gidilmemişse, bayramın ilk günü gidilir. Genellikle de erkekler kabir ziyareti yapar. Bayramlaşma da bayram sabahı bayram namazının kılınması ile başlar. Erkekler ilk bayramlaşmayı namaz kılındıktan sonra camideki cemaat ile yapar. Sonra eve gelen erkekler, ev halkı ile bayramlaşır. Bayramlaşmanın esası mutlaka küçüklerin büyüklere bayramlaşmaya gitmeleridir. Bu gidiş de kendi içinde hiyerarşiye sahiptir. Bayramlaşma önce evin erkeğinin ailesinden başlanarak yapılır. Ardından kadının yakınlarına bayramlaşmaya gidilir (K1, K2, K3, K4). Kurban bayramında, bayram namazından çıkılıp mezarlığa gidilir. Mezarlık ziyaretinden eve gelindiğinde kurban kesilir. Kurbanın ciğeri kavrularak "oruç" açılır. Aslında bu bir oruç değildir. Kurban kesilip, kurbanın ciğeri kavrulana kadar kimse bir şey yemediği için buna oruç denmektedir. Kurban kesildikten sonra parçalanmasında et ortadan ikiye ayrılır, hayvanın sağ tarafı eve bırakılır, diğer yarısı da 7 ye bölünerek ihtiyacı olan ailelere dağıtılır (K5, K6). Ramazanda tutulan oruç ile kurban bayramının ilk günündeki oruç için çeşitli maniler vardır. Bunlardan birisi de yörede yaşayan Çingene ve oruç ilişkisi üzerinedir:

Pencereler pencereler
Patlak gözlü Çingeneler
Günde 5 kez yemek yerler
Gene de biz oruçluyuz derler (K5, K6)

Kandiller çok önemlidir. Kandil günleri karşılaşan kişiler birbirlerinin kandillerini "Kandilin mübarek olsun" diye tebrik ederler. Kandilde, hamur kızartılıp sonra şerbete atılarak hazırlanan özel bir tatlı yapılır. Bu tatlı kandil nedeniyle gelen misafirlere ikram edilir, ayrıca komşulara dağıtılır (K5, K6)

Sonuç

Zorunlu göç her toplum için yaşanması hiç de istenmeyen ve yaşandığında da yaşayanlara derin acılar bırakan bir olaydır. Osmanlı döneminden bu yana Türk

topluluklarının nüfus olarak en yoğun yaşadığı Balkan ülkesi Bulgaristan'dır. Bulgaristan kendi devletini oluşturduktan sonra özellikle topraklarında yaşayan Türkler üzerinde çeşitli siyasal, ekonomik, sosyal yönden politikalar oluşturmuştur. Bu politikalar çoğu zaman bir toplum üzerinde baskı oluşturmak şekline dönüşmüştür. Baskılar sonucunda da kimi zaman gönüllü kimi zaman zorla Cumhuriyet'in ilanından sonra değişik yıllarda Türkiye'ye Bulgaristan'daki Türkler kitleler halinde göç etmek zorunda kalmışlardır.

Her göç, her kültürde büyük zararlara neden olmuştur. Kişiler, tarihini, hatıralarını, geleneğini, göreneğini, planladığı geleceğini kimi zaman bir tek fotoğrafını bile yanına alamadan bırakılıp yeni bir yaşama başlanmak zorunda kalmıştır. Yaşam içinde topluluğu bütünleyen gelenekler de bu değişim içinde ya tümden geride bırakılmış ya da taşınabilecek olanlar da zaman içinde yeni mekanın sosyal, ekonomik, eğitim durumu içinde değişime uğramışlardır. Bizim incelediğimiz kutlama törenleri de Bulgaristan'da yaşanılan dönemde en ince ayrıntısına kadar dikkat edilerek uygulanırken, günümüz Anadolu'sunda ya kaybolmuş ya değişime uğramıştır. Bu değişim ve yok oluşta doğal olarak zamanın da getirdiği etki söz konusudur. Fakat incelediğimiz kültürün hızlı değişiminde en önemli etki zorunlu göç olmuştur. Bugün itibari ile Bulgaristan'da kalan Türklerle konuşulduğunda pek çok geleneğin içinde en fazla düğün geleneğinin korunduğunu söylemişlerdir. Fakat bugün Anadolu'da özellikle içki ağırlıklı yemekli düğünlerin çok az yapıldığı görülmektedir. Dini bayramların pratikleri, inanç ortaklığı nedeniyle fazla değişim yaşanmamıştır. Değişimin en bariz olanı Hıdırellezdir. Güney yörelerinde baharın gelmesi, kışın ağır geçmemesi nedeniyle çok belli bir şekilde hissedilmez. Bu nedenle de baharı müjdeleyen mevsimsel bayramlar yoktur. Hıdırellez de güney bölgelerinde ismi bilinen ama uygulaması çok az kişide görülen bayram geleneklerindendir. Güney yöresine yerleşenler göçmenlerde Hıdırellez varlığını korurken, uygulamalardaki pratikler daha az olmaktadır. Müzikler de güncel müziklerle yer değiştirirken, Ramo gibi bazı müzikler varlığını korumuştur.

Bulgaristan'dan değişik yıllarda Türkiye'ye göç edenler yüreklerini bıraktıkları topraklarda kimi zaman üstlerindeki giysi ile ayrılırken, gelenekleri zihinlerinde getirmiş ama geldikleri topraklarda kimini unutmuş kimini korumuş kimini ise zamanın ve geldiği toprağın etkisi ile değişime uğratmıştır. Bütün bunlara rağmen Türk olmak ve Müslüman olmak konusundaki temel ortaklık, geleneğin çok farklı olmamasını sağladığı için farklı topraktan gelen Türkler ile Anadolu Türkleri aynı noktada buluşup, kültürel yabancılaşma yaşanmadan, bu topraklarda zamanın ve küreselleşmenin getirdiği değişimden ortak olarak etkilenmişlerdir.

KAYNAK KİŞİLER VE KAYNAKÇA

K1. İbrahim Yılmaz; 1953 Gradinka/Bahçalar-Eskicuma doğumlu, üniversite mezunu, evli iki çocuk babası, 1972 yılında Adana'ya göç etmiş

K2. Yusuf Dönmez; 1933 Antonous/Şumlu-Eskicuma doğumlu, orta okul mezunu, evli beş çocuk babası, 1951 yılında Adana'ya göç etmiş
K3. Mükerrem Kamber; 1963 Duranlar Köyü-Eskicuma doğumlu, lise mezunu, bekar, 1972 yılında Adana'ya göç etmiş
K4. Gül Çatak; 1955 Elena doğumlu, ilkokul mezunu, evli iki çocuk annesi, 1951 yılında Adana'ya göç etmiş
K5. Ayşe Torlak; 1935 Smirlanski/Beyalan Köyü-Rusçuk doğumlu, ortaokul terk, evli bir çocuk annesi, 1951 yılında Mersin'e göç etmiş
K6. Salih Tarlaklı; 1932 Smirlanski/Beyalan Köyü-Rusçuk doğumlu, ortaokul mezunu, evli bir çocuk babası, 1951 yılında Mersin'e göç etmiş
K7. Hülya Cesur; Varna doğumlu, üniversite mezunu, evli iki çocuk annesi, 1989 yılında İstanbul'a göç etmiş
K8. Seval Akça; 1963 Duranlar Köyü-Eskicuma doğumlu, lise mezunu, evli iki çocuk annesi , 1972 yılında Adana'ya göç etmiş
K9. Meltun Kadıoğlu; 1952 Kırcaali doğumlu, üniversite mezunu, evli üç çocuk babası, 1989 yılında Bursa'ya göç etmiş
K10. Refika Kadıoğlu; 1953 Kırcaali doğumlu, üniversite mezunu, evli üç çocuk annesi,1989 yılında Bursa'ya göç etmiş
K11. Şengül Akal; 1982 İzmir doğumlu, lise mezunu, evli bir çocuk annesi, anne ve babası 1978 yılında Razgrad'dan İzmir'e göç etmiş
K12. Hüseyin Üner;
K13. Nevin Apaydın;

1.www.bulturk.org.tr/dernek/index2.php?option=com_content&do_pdf=1&id=25*10-05-2015, Nisan-2017*
2.www.bulturk.org.tr 10 May, 2015, Nisan-2017
3.www.westtrakien.com/balkanlar/bulgaristandatuerkluek 10-05-2015, Nisan 2017
4.www.balkanskidom.com/showthread.php 11-05-2015, Nisan 2017
5.www.dernekturk.com 11-05-2015, Nisan-2017